

שש א ברכה

יוצא לאור ע"י אברכי הכולל שבמוסדות "מקור חיים" בראשות מו"ר עט"ר הרה"ג רבי יוסף מוגרבי שליט"א

בית הכנסת "זכור לאברהם" פיצ'וטו רחוב מפרץ שלמה 100, קרית שרת חולון

גליון מס' 330

ערש"ק פרשת "דברים" זו' אב תשע"ב

תוכוזה מתוקה!

נפתח ברשותכם בשני סיפורים הקשורים לפרשתינו. במסע הלויה מלא יגון לא עלינו, ביקש בן המנוח ילד בן עשר להספיד את אביו: "אבינו מעולם לא הטיף לנו מוסר, מה מותר ומה אסור, הבטנו עליו - והבנו הכל. הוא היווה לנו דוגמא חיה כיצד לנהוג ולהתעלות". ועת הסיפור השני - אברך צעיר בן עליה, התבקש לתאר את הליכות בית חמיו, אישיות רבת אנפין שהגיע לדרגות רמות ונעלות בזכות עצמו, וזכה לצאצאים מיוחדים ההולכים כולם בדרכו. וכה תיאר אותו אברך: "בבית חמי לא נשמעים מעולם דרשות או הטפות מוסר. חמי דורש מעצמו תביעות כה חדות ונוקשות בעבודת ה' ואף מבצען הלכה למעשה, עד שמצליח להדביק את כל בני הבית בשאיפותיו ודבקוהו בעבודת השם".

סיפורים נפלאים אלו נלקחו מהספר החשוב: "הירות כאן בונים!". ואיך הם קשורים לפרשתינו? ובכן, רבם של כל ישראל - משה רבינו, אותו בחיר ה' שזכה לעלות לשמים בגוף ולהוריד את הדבר היקר והחשוב בעולם - זוהי תורתנו הקדושה, עומד לפני מותו. כאב רחמן ואוהב, חפץ הוא ליישר ולתקן, להוכיח ולדרבן את בניו של מקום. אך כמו בסיפורים שסופרו, אין הוא נוקט בסוג תוכחה מפורשת ודיבור ישיר. הוא רומז את דברי תוכחתו ומשתילם בדברים, והכל מתוך מטרה טהורה וכנה - אין הוא רוצה לפגוע ולרמוס את כבודם של בני אברהם, יצחק ויעקב, אין הוא רוצה לפגוע ולצער את בני העם הנבחר. נכון צריך להוכיח, שכן עם ישראל ערבים זה לזה ועבירה גוררת עבירה, אך יש דרך וצורה לכל דבר. גם ברמז, גם בצורה עקיפה אפשר ללמד ולהועיל, ליישר ולהוכיח. אם נזכה להתחזק בדברים של בין אדם לחבירו, בודאי שהשם יתברך יראה את עוויינו וישלח לנו את משיח צדקנו שיבוא ויגאלנו במהרה בימינו.

"שבטך ומשענתך!"

בגמרא בכתובות (סו:) מובא מעשה שעלינו לתת עליו את הדעת היטב. תנו רבנן מעשה ברבי יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור והיה יוצא מירושלים והיו תלמידיו מהלכין אחריו. ראה ריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים, כיון שראתה אותו נתעטפה בשערה ועמדה לפניו ואמרה לו: רבי פרנסני. אמר לה: בתי, בת מי את? אמרה לו בת נקדימון בן גוריון אני. אמר לה: בתי, ממון של בית אביך, היכן הלך וכו'. אמר להן לתלמידיו, זכור אני כשחתמתי על כתובתה של זו והייתי קורא בה אלף אלפים דינרי זהב מבית אביה חוץ משל חמיה. בכה רבן יוחנן בן זכאי ואמר: אשריכם ישראל בזמן שעושיין רצונו של מקום אין כל אומה ולשון שולטת בהם, ובזמן שאין עושיין רצונו של מקום, מוסרין ביד אומה שפלה, ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה!

וגדולי עולם, המה ראו כן תמהו, על דבריו של רבן יוחנן בן זכאי, שאמר "אשריכם ישראל", ומשמע מדבריו שאם אין עושיים רצונו של מקום נמסרים ביד בהמתן של אומה שפלה, ומה "אשריכם" בכך, ומה המעלה והאוויר הנטמונים בה?! והמשגיח רבי אליהו לופיאן זצ"ל ביאר זאת בסיפרו "לב אליהו" בצורה נפלאה: משל לבן שנלקה, נחטב והוכה, כאשר הסתכל והפנה ראשו, הבחין כי אביו - אוהבו הוא זה שמכהו ומייסרהו על חטאו אשר עשה ומכל מכה שנותן, אף מסביר ומפרט על מה הוא מלקה ומה על הברך לתקן ולשפר. אולם אם הרחיק הברך לכת במעשיו הנפשעים, אין האב רוצה לראותו ורק שולח שליחים להלקות את בנו, הרי שהמכות יהיו כואבות פי כמה, בפרט שהבן לא ידע, השכיל והבין על מה ולמה "נחתה" עליו הצרה. ואם לא יתבונן היטב, אף לא ידע לעולם שאביו עומד מאחורי הפרגוד, ולא יתקן את מעשיו ודרכיו. כך גם בנוגע לשאלתנו. רבן יוחנן בן זכאי עומד בוכה כאשר רואה הוא את ישראל בשפל המדרגה, נמסרים ביד אומה שפלה ולא רק בידי אומה שפלה אלא בידי בהמתן של אומה שפלה, וביתו של נקדימון בן גוריון - שזרחה בעבורו החמה, ורבן יוחנן בן זכאי חתם על כתובתה אלף אלפים דינרי זהב מבית אביה חוץ משל חמיה, עומדת עכשיו ברעב איום ומלקטת שעורים מתוך גללי בהמתן של ערביים!... ועל זאת בכה רבן יוחנן בן זכאי בכי מר מאוד, אבל עם בכייתו הכריז ואמר: "אשריכם ישראל!" מכיון שהנהגת ה' יתברך עם ישראל מעל לגדרי הטבע. כשבזמן עושיין רצונו של מקום, נמסרים ביד בהמתן של אומה שפלה, היא הראיה הברורה והחוטכת ביותר כי לא יטוש ה' עמו, ומשגיח עלינו כבבת עינו, נותן מכה ומראה לנו ברורות, אין כאן טבע ומנהגו של עולם כלל, אלא אני עשיתי, עושה ויעשה לכל המעשים, וידו נטויה עלינו הן לטוב והן למוטב, וכמו שאמר הכתוב: "שבטך ומשענתך המה ינחמוני" - בין שהגיעו ונחתו לעינו בחינת "שבט" דהיינו, מכות וייסורים, בין מה שיש לנו לבטוח והוא - המשענת, מכיון שאני יודע שזה ממך יתברך, ה' הטוב והחפץ להיטיב, אזי - "המה ינחמוני", אני שואב כוחות ועידוד בין מהפרסים והמתנות שאתה מעניק לי ובין מהצרות והייסורים, כיון שזה ברור לי וגלוי לפני שזה ממך אני זה גופא משענתי ומבטחי. אחים יקרים, קעת שאנו נמצאים בימי בין המיצרים, לו רק נשכיל לעמוד ולהתבונן את אשר אירע את אבותינו בימים אלו, תתגלה לנו אהבה נפלאה של הבורא יתברך - לעם סגולה. נזכה להתאבל על ירושלים, ובעזרת ה' יתברך לראות במהרה בימינו בבניינה.

זמני כניסת שבת ויציאת השבת

לרכנו תם	יציאת השבת	כניסת השבת	ת"א
20:52	20:21	19:19	ת"א
21:08	20:18	19:04	י"ם
21:09	20:22	19:12	ח'יפה
21:05	20:19	19:20	כ"ש

הפסגת השבוע: "חזון ישעיהו"

מטעמים לשבת

אם לאו - "תקריבון אל" - תראוהו רק מנקודת המבט של רצון השם יתברך ללא כל נגיעה עצמית, ורק אז תגלו את האמת.

(תורת הפרשה)

"ואת יהושע צויתי בעת ההיא

לאמור עיניך הרואות וגו' (ג,כא)
ירמוז הכתוב בדרך ברכה והבטחה לישראל, "היושע" מלשון "ישועה", "ואת יהושע צויתי" הקב"ה כביכול מצוה את הישועה, "בעת ההיא" אשר בכל עת שאיש יהודי יצטרך לישועה, "לאמור" ויתפלל ויאמר בקשתו לפני השי"ת להיושע מצרתו, "עיניך הרואות" מיד תהיה הישועה מזומנת לו ותהיה נראית עין בעין. או יאמר, כי משה רבינו עליו השלום, ציוה את ברכתו וחייק את כוחו של יהושע אשר היה הצדיק ומהניג הדור אחריו, "בעת ההיא לאמור" שבכל עת שיברך לאדם באמרי פיו, "עיניך הרואות" מיד יראו עין בעין איך שברכתו מתקיימת.

(דבר חיים)

ולפיכך פתח גם משה רבינו בדברי מוסר לפני שניגש לבאר להם את התורה, כדי לעורר את ישראל לתשובה שלמה. מעתה שפיר ונכון מה שמפרשת כאן התורה טעם על "אלה הדברים", על שמנה משה את המקומות בהם חטאו ישראל, משום "הואיל משה באר את התורה הזאת" - שביקש לבאר להם את מצוות התורה ולכן הקדים להם דברי תוכחה על חטאייהם, כדי להביאם לידי תשובה.

(מעינה של תורה)

"והדבר אשר יקשה מכם

תקריבון אלי ושמעתי" (א,יז)

כתב בספר "מעש"ת: הרמב"ן אומר, שאם אדם מפקפק בדבר אם מותר לו לעשותו אם לאו, הרי קודם כל יסלק לחלוטין את נגיעתו העצמית, כאילו אין הדבר נוגע לו כלל וכלל, כי אז יוכל לברר את האמת, אם הדבר הוא לרצון השם יתברך או לא. זהו פשוטו של הפסוק - אומר בעל "שפת אמת" - "והדבר אשר יקשה מכם" - הדבר שיקשה מכם להכריע אם יש לעשותו

"אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל" (א,א)

כתב הרב "תורת חכם" זצ"ל: "אלה הדברים", דברי תוכחה, "אשר דיבר משה אל כל ישראל". אל כל ישראל, פנה משה רבינו בדברי תוכחות. אבל כשפנה אל הקדוש ברוך הוא דיבר אך טוב על ישראל, דברי ריצוי וסגנוניה...

(מעיין השבוע)

"הואיל משה באר את התורה

הזאת" (א,ה)

כתב בספר "מאור ושמש": הלא מצוות התורה מתחילות רק בפרשת ואתחנן, בעשרת הדיברות, ועד אז אין אלא דברי תוכחה בלבד, וצריך היה איפוא הכתוב לומר רק שם: "הואיל משה באר את התורה הזאת", ומה ענין זה לכאן? ברם, נאמר בספרים כי אחד מעיקרי העבודה ביהדות הוא, לשוב בתשובה לפני שבאים ללמוד תורה. והרבי מלובלין אומר: "ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי" (תהילים ג,טז).

מזקנים אתבונן - סיפורי צדיקים

חכם הריהו כאש, ואדם המשחק באש אף כי מטרתו טובה - נשרף!

הרידב"ז זצ"ל היה רבה של העיר סלוצק, וכידוע היה מהרבינים התקיפים, קנאי גדול לה' ולתורתו. דבר זה היה לצנינים בעיני כמה מתקיפי הקהל. פעם אחת נימנו חמישה מתכרי ועד הקהילה והחליטו לנקוט בפעולה נגד הרב. ומה עשו? על דעת עצמם הלכו ומינו דיין ללא רשותו של הרב. והנה, הגיע יום שבת בבוקר. הרב עמד ליד ארון הקודש, לידו עמד **רבי שלום מאיישישוק זצ"ל**, שהיה ידוע בעולם התורה כגאון וצדיק, אחד מתלמידי המובהקים של ה"חפץ חיים" זצ"ל. ובמקום סמוך - **רבי איסר זלמן**. לפני קריאת התורה עלה הרידב"ז על מדרגות ארון הקודש והכריז בערך בזו הלשון: עמדו ומינו כאן דיין ללא רשותי, כדי להכעיסני... ואני אומר, ריבון של עולם, אילו הייתי יעקב דוד סנדלר - האם היה למישהו טענות עלי? לא! וכי למה שיהיו טענות? ואילו הייתי יעקב דוד נגר - האם היה משהו בא בתלונת נגדי? לא! אם כן, מה הטענות שיש לגבאים עלי, מפני שאני לומד את תורתך הקדושה, ריבוננו של עולם! אם כן, צא אתה למעני ועמוד לימיני... אח"כ הרכין ראשו לרגע, נוקף ואמר: ולכן! אותם חמישה חברי ועד הקהילה שעשו מה שעשו לא יוציאו שנתם... מיד התעורר רעש גדול בבית הכנסת, הרי הדבר אינו פשוט. קללה כזאת! ורבי איסר זלמן זצ"ל, אשר סיפר את הסיפור, הוסיף כי חשב: אומנם נכון, הם עשו עוול חמור, אך קללה נמרצת כזאת! בינתיים ניגש רבי שלום מאיישישוק זצ"ל לרידב"ז, ורבי איסר זלמן רהר: אם הוא ניגש, מדוע אתערב, מסתמא הוא יעיר לו על דיבוריו החריפים. אך לבסוף שמע שהוא לוחש לו: אמרתם שלא יוציאו את שנתם, אך אם כן יוציאו שנתם - יהיה חילול ה' גדול. עלה איפוא, הרידב"ז שנית למדרגות ארון הקודש ואמר לקהל: הואיל וחוששים לחילול ה' באם יוציאו את שנתם, לכן הריני מודיע שלא יעברו עליהם אפילו חמישה חודשים. ואין צורך לומר שכן היה, כי עד חמישה חודשים שלא נשאר עד אחד.

(אוצרות התורה)

סיפר הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל: רבה של פיורא בליטא, בנו החורג של הגאון רבי יוסף לייב בלוק מטלז, סבל רבות מאחד בעלי הבתים שבעירו. כאשר הבחינה אשתו הרבנית שהדבר עלול לפגוע במרותו כרב המקום, קמה ונסעה לרבי יוסף לייב זצ"ל ושטחה לפניו את מצבו העגום של בעלה. סיפר לה רבי יוסף זצ"ל, כי הכיר תלמיד חכם גדול מאוד שחלק על פסקיו של רב אחת הערים והודות לכך גם נהג בו זילזול, עד כי גרם שתיפגם מרותו של הרב בעירו... ונעשה בעונש חמור - סופו היה שלא נשאר ממנו שום שריד ופליט, כי כל ילדיו היו ערירים ולא הביאו צאצאים לעולם. המשיך רבי יוסף לייב ואמר: חמור ביותר הוא חטאו של מי שמזלזל בכבודו של הרב, וביותר אם גורם שתיפגם מרותו, ולכן אל נא תדאג... כשהגיעה הרבנית בחזרה לביתה בפיורא, נדהמה לשמוע, כי אותו בעל בית שהציק כל כך לבעלה הרב, כבר איננו בין החיים!

עוד סיפר **רבי שלום שבדרון זצ"ל**, סיפור נורא שמעתי מפיו של אדם גדול כמה יש להיזהר בכבוד תלמיד חכם, אפילו כבוונה טובה ונעלה. הגאון המפורסם **רבי יהודה אסאד זצ"ל**, בעל מחבר ספר "יהודה יעלה", השאיר אחריו לאחר הסתלקותו כמה בנות שכבר הגיעו לפרקן וטרם נישאו, כי אביהן עני מרוד היה ולא היה ביכולתו להעמיד את הכסף שהיה נצרך להשיאן. מיד עם היוודע דבר הפטירה, היתה התעוררות גדולה למצבן של הבנות האומללות, וחמשת חברי ועד הקהילה התכנסו טרם הלויה וטיכסו עצה, כיצד להשיא את הבנות. במהלך הדין העלו עצה, כי הואיל והגאון היה יפה תואר ובעל הדרת פנים מיוחדת, הרי ברור שאנשים רבים יהיו מעוניינים לקנות את תמונותו, מאחר שמעולם לא צולם בחייו, כי התנגד לכך, הלכו והלבישוהו לאחר פטירתו בגדי שבת, הושיבוהו על כסא וצילמוהו, לאחר מכן הלכו ומכרו את התמונות, ומהכסף שהתקבל השיאו את הבנות. וכבר אמרו חז"ל: "המבזה תלמיד חכם אין רפואה למכתו" - כל חמשת חברי הועד לא הוציאו את שנתם רחמנא ליצלן, ומתו באותה שנה. נורא! הרי לנו, כי אף שמטרתם היתה טובה, ורצו לדאוג לבנותיו, אבל ביוזון בכבוד תלמיד

זיודת השבוע

מנין למדים, שיהא חביב על הדיין, דין פרוטה כדין מאה?

את התשובות יש לשלוח לפקס: 03 558 4485
בין הפותרים נכונה יוגרל (אחת לחודש)

אוגדן של עלוני ישא ברכה

פתרון החידה מפרשת "מטות-מסעי": בעל הטורים ל"ד, כ"א.

והייתם לי סגולה

כתבו הקדמונים שכל המעביר ציציות על עיניו כשקורא קריאת שמע, מוכטח לו שלא יבוא לידי סימוי עיניים.

(הבית היהודי)

מדברי ראש הישיבה הרב ר' יוסף מוהרבי שליט"א

היזכור הבנים

בלב - בפה - העיקר שידע!

בגמרא סוטה (מז.): תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר: יצר, תינוק ואישה, תהא שמאל דוחה וימין מקרבת. והסבירו המפרשים שניתן ללמוד ממאמר זה, שהקירוב והחיבה לילד צריך להיות בעתים קרובות יותר מאשר הדיחוי, שכשם שהיד ימין פועלת ושימושית יותר מיד שמאל, כן בחינוך הילד, לעולם תהא שמאל דוחה, שהדחייה תהיה לעתים רחוקות, והקירוב והחיבה יהיו בבחינת ימין מקרבת, דהיינו שיהיו לעתים קרובות. כל אדם ואדם ברצונו להיות אהוב ורצוי בחברה, בישיבה ובעבודה, ועל כן משתדל הוא בכל מיני השתדלויות להגיע לזה ולהיות אהוב וחיביב על הכל, על אחת כמה וכמה שהילדים זקוקים לזה, ועל כן צריכים ההורים לא רק לאהוב בלב, אלא לגרום לכך שילדיהם יראו על פניהם ומעשיהם שהורים אהבים אותם בכל לב ונפש. כי לצערנו הרב ידועים מקרים רבים על נערים שהתדרדרו מדחי אל דחי, בטענה שלא קיבלו בביתם חום ואהבה, וכשנודע הדבר להורים פרצו הם בבכי והזדעזעו לשמוע טענה זו שלא היה חום ואהבה בבית, שהרי דאגו מאוד לילדיהם וסיפקו להם כל צרכיהם בביגוד בכלכלה בכל לב ונפש, אולם טעות מרה היתה להורים, שלא השכילו להראות את האהבה בפני ילדיהם, אלא רק אהבו בלב, ואילו כלפי חוץ הראו את ההיפך מזה. וכמו כן צריכים ההורים לזהר לבל יעשו תנאי בחום ואהבה לילדיהם, דהיינו שלא יאמרו לו: "אנו אהבים אותך רק אם תתנהג טוב", או "אנו אהבים אותך רק אם תביא תעודה טובה".

הייתי מעורב בסיפור עם משפחה שהילד כמעט והתדרדר לתהום הרוחני הגרוע מכל, דיברתי אל ליבו ולאחר חודשים זכינו בחסדי ה' להחזירו לדרך הישר והטוב, אך את המוסר שמרתי ולימדתי לאחרים. מה היה הגורם? מה הביאו למשבר לפרוק מעליו את הכל? ההרגשה של חוסר אהבה מצד הוריו! הוא לא האמין שאוהבים אותו, תמיד דורשים, מבקרים, מעירים, מצפים, מתי פעם אמרו לו שאוהבים אותו? מתי הודיעו לו שכל הדרישות והביקורות והערות נובעות מאהבה? (בכלל אם זה נכון) ילד צריך להרגיש שאוהבים אותו בלב, ובפה. במתנות ובמה עוד. כל זמן שהילד לא ירגיש שאוהבים אותו כמו שהוא, הרי זה חורבן לנפשו ונשמתו ומי שלא עשה זאת ונתן זאת לילדיו, יזדרז לעשות זאת בטרם...

שלום בית

מה אני בייבי סיטר?

ישנם מקרים שהאישה טרודה בהכנת התבשילים או בניקיון הבית, ובפרט בערב שבת שהמלאכה מרובה, ועל כן מבקשת היא מבעלה שישמור על הילדים וישחק אתם כדי שלא יפריעו לאמא בעבודת הבית, והבעל חושב לתומו שאין זה לפי כבודו ומעמדו לשמור על הילדים... וכי דבר זה יורידו ממעמדו ומגדולתו... אולם אין זה נכון כלל, אלא צריך הוא לדעת שמקיים הוא באותה שעה מצות עשה מן התורה של "עזוב תעזוב עמו", על ידי שמאפשר לאשתו לעשות את עבודתה בשקט ובשלווה. ועל גודל החשיבות של שמירת הילדים בזמן עבודת האישה, מצאנו בתלמוד (מגילה כג.), שנאמר שם שביום טוב עולים חמישה קרואים לתורה, משום שמאחרים לבוא לבית הכנסת, שצריך לטרוח בבוקר להכין סעודת יום טוב (רש"י שם ד"ה ביו"ט). והקשה הגאון יעב"ץ שם: והרי הבישול הוא לא ממלאכת הגברים, ואם כן מדוע יאחרו לבית הכנסת? ותירץ שבזמן שהנשים עסוקות בבישול, צריכים הבעלים לשמור על הבית ועל הילדים... וכן צריכות הנשים את סיוע בעליהן בהכנת צרכי הסעודה... הרי לנו גאון וקדוש כהיעב"ץ שהבין בפשטות את דברי הגמרא, שצריך הבעל לשמור על הילדים, והדברים מדברים בעד עצמם, ישמע חכם ויוסף לקח.

ובפרט בדורינו שלב כל אחד יודע שלגדל ילד אחד לתורה וליראת שמים, קשה יותר מכל עקידת יצחק ובפרט באיזורים שאינם שומרי תורה, שם לא ניתן לגדל את הילדים "בחופשיות", הרי שלהיות בבית זו "משימה בלתי אפשרית". עם כל זאת, החלש יאמר גיבור אני ויהיה לעזר ולסיוע וכבר קראנו וסיפרנו (בעלוניס קודמים) על גדולי ישראל שנהגו זאת הלכה למעשה ומהם יש ללמוד כמש' "ומזקנם אתבונן", וה' ישלח שכרינו במושלם ולפום צערא אגרא.

אמרי שפר

- * הרה"ק רבי משה חיים לוצאטו אומר: מתחבולות היצר ועורמתו: להכביד עבודתו בתמידות על ליבות בני אדם עד שלא ישאר להם רווח להתבונן ולהסתכל באיזה דרך הם הולכים.
- * הגאון הקדוש מוילנא אומר: בדרכי השם יש לדרוש אצל חכמים, אך במלחמת היצר אין די בעצות לבד, רק לעשות תחבולות מעצמו.
- * הרה"ק רבי שמחה זיסל מקלם אומר: "כל הזובח את יצרו - מעלה עליו הכתוב כאילו הקריבו" אך יש לדעת את סימני השחיתה, מה, ואיך לשחוט.
- * הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק אומר: היצר הרע בעצמו מרוצה כשאין שומעים לפיתויו.

(פנתגמים נבחרים)

על כן יאמרו המושלים - משל ונמשל

לידי ביטוי ברעות ובעונשים!...
שאלה כהלכה, והיא מצריכה תשובה. והתשובה פשוטה.
מן השמים יאמרו לנו: הוא גם בכס מקנת מידת
פזרנות ומידת חסכנות, אימרו אתם היכן אתם מפעילים
אותן! הפזרנות - בכל הנוגע למותרות, לביגוד ולמזון,
בילויים ונופש. והחסכנות - בכל הנוגע לצדקה, לחסד,
תרומה לבית הכנסת ולישיבה, להכנסת כלה ולקרן
גמ"ח. שם, מחושב כל שקל. שם, אין היד כה פתוחה...
כשנהג בפזרנות לצרכי שמים, ינהגו מן השמים כלפינו
באותה מידה... וביקורת זו, עתיקת יומין היא. שכן שנינו
בירושלמי: הן נקרא, ולא נבעת?! לטובה - למתן תורה
- "ויוצא משה את העם", ולרעה - לחטא המרגלים -
"ותקרבון אלי כולכם", בעצמכם ומיוזמתכם! לטובה -
בשירת הים - "אז ישיר משה ובני ישראל", היה צריך
לעוררם. ולרעה - בחטא המרגלים - "ותשא כל העדה
ויתנו את קולם, ויבכו העם בלילה ההוא" - מעצמם...
"הן נקרא, ולא נבעת". אם הרע סוחף אותנו פי כמה
מהטוב, מה הפלא שהסתר הפנים רב מהשפע!...

(מעייני השבוע)

רבינו ה"בן איש חי" זצ"ל פתח במשל פיו. מעשה
במשרת ששבר כלי. הורה אדונו להלקותו מאה מלקות.
נחרד המשרת: על דבר כה פעוט - מלקות כה רבות?
אמר לו האדון: "הן מכיר אתה את טבעי, שפזרן אני
ונוהג ביד רחבה. לפעמים בא עני שיש לתת לו פרוטה,
ואני נותן לו דינר זהב. אך כאן, במקום מכה ושתיים
ציוותי מאה!". נענה המשרת ואמר: "אם פזרן אתה -
למה הורית להקטין את שכרי ממאה זהובים לשבעים
בלבד?". השיב האדון: "לבטח עמדת על טבעי, שלפעמים
מקפיד אני ונוהג בחסכנות רבה!". נאנח המשרת ואמר:
"אמת, אך תמיהה לי ושאלה. אם נדיב אתה וגם חסכן,
היה לך לחסוך במכות ולהיות נדיב בשכר, וכך הייתי
נשכר מכאן ומכאן"..."
אף הבורא יתברך, יש לפניו מיימינים וסניגורים המטים
למידת החסד, ויש משמאילים וקטגורים המטים למידת
הדין. אלו גורמים לשפע, ואלו לצימצום חלילה. ואנו
תוהים: מדוע העונשים ניתנים לנו במידת השפע, והטובות
בצימצום - "למה לנצח תשכחנו", השיכחה והסתר הפנים
ביד גדושה. אבל: "תעזבנו" ותעזור לנו "לאורך ימים!..."
תן לנו את השפע בטובה ובברכה, ואת החיסכון תביא

אל תיקרי הליכות אלא הלכות

- ✓ כאשר שומע האדם ברכה, צריך לענות אחריה אמן, בין אם הוא יוצא ידי חובה באותה ברכה, ובין אם אינו יוצא ידי חובה.
- ✓ העונה אמן על ברכה, יכוין שהוא מחזק ומקבל את כל מה שהמברך אומר, ומסכים שהוא אמת. אבל על קדיש ובקשות שונות שאין בהן הודאה לה', כגון הרחמן בברכת המזון, צריך העונה אמן לכוין שהוא רוצה שיאמנו ויתקבלו הבקשות ששומע.
- ✓ לא יענה אמן במהירות, מפני שנראה שדומה עליו כעול וכמשא, אלא יאריך בה קצת כשיעור אמירת "אל מלך נאמן", (שזהו פירושו של אמן), ועל כל פנים לא יאריך בה יותר מדי.
- ✓ אסור לענות אמן יתומה. אסור לענות אמן אחר כדי דיבור מסיום הברכה, שזה נראה אמן יתומה, דהיינו אמן שאין לו כביכול אבא ואמא - שאין לו על מה לחול ומכל מקום כאשר הוא נמצא בציבור, יכול לענות אמן כל זמן שרוב הציבור לא נגמרו לענות אמן.
- ✓ אסור לענות אמן חטופה, דהיינו שלא יקרא את האל"ף בניקוד שווא או צירי. וכן לא יחטוף וימהר לענות אמן לפני שיסיים המברך את כל הברכה.
- ✓ אסור לענות אמן קטופה, דהיינו שלא יקטוף את קריאת הנו"ן עד שלא תהא ניכרת, ונראה כקורא אמ. וכן ידקדק שלא יקטוף את קריאת האל"ף או המ"ם.
- ✓ העונה אמן לא יגביה קולו יותר מהמברך, אבל אם כוונתו כדי לזרז את הציבור שיענו גם הם, רשאי להגביה את קולו.
- ✓ השומע ברכה דרך הרם קול, עונה אמן אחר המברך, אף אם לא היה שומע הברכה לולא הרם קול. והשומע מקרא מגילה מהרדיו (אפילו שומע בשידור חי) אינו יוצא ידי חובתו, וכן השומע מקרא מגילה בטלפון, אינו יוצא ידי חובתו.
- ✓ מי שנמצא בגילוי ראש (כגון שהכיפה שלו נפלה ממנו וכדומה), ושמע ברכה או קדיש מותר לו לענות אמן, וטוב שישים ידו על ראשו, אבל אסור לו להזכיר שם ה' ואם שומע קדושה או ויעבור, לא יענה אלא ישמע, ושומע כעונה.
- ✓ אין למנוע מאנשים לענות אמן בחתונות אחר ברכות הנישואין והאירוסין, אף על פי שיושבים שם בגילוי ראש. ויתכן שהמאור שבעניית אמן יחזירם למוטב, וכמו שאמרו חכמינו: "גדול העונה אמן יותר מן המברך", ולכן אין למנועם מזה, כי בכך מביעים הם את זיקתם לאמונה בבורא יתברך.
- ✓ הקם ממיטתו בבוקר, ולא הספיק ליטול את ידיו, וכן היוצא מהשירותים לאחר שהתפנה, ולפני שנטל ידיו שמע ברכה (או קדיש), ינקה את ידיו בכל דבר שמנקה, (כגון ישפשף ידיו בבגדיו) ויענה אמן.
- ✓ הגוזז ציפורניו ובאמצע הגזיזה שמע ברכה, צריך לענות אמן על הברכה.
- ✓ מי שנטל ידיו לסעודה, ולפני שבירך "על נטילת ידים", שמע ברכה, צריך לענות אמן. אבל אם כבר בירך על נטילת ידים ועדיין לא ניגב ידיו, לא יענה אמן, אלא ירהר בליבו.
- ✓ מי שבירך על פת המוציא, או שבירך את שאר ברכות הנהנין, ובעודו לועס קודם שיבלע את המאכל בגרונו שמע ברכה או קדיש, עונה אמן ולא נחשב להפסק. וכן כשנותן סוכריה לתוך פיו ושמע ברכה, עונה אמן.
- ✓ אין לאדם לענות אמן אחר הברכות שמברך הוא עצמו, אלא רק בברכה סופית של סדר ברכות, כשיש שם שתי ברכות או יותר, כגון אחר ברכת שומר את עמו ישראל לעד, שהיא סיום ברכות של קריאת שמע, או אחר ברכת בונה ירושלים, שהיא סיום שלוש ברכות ראשונות שהן מן התורה. ונהגו הספרדים לענות אמן גם אחר ברכת "יהללך" שאחר ההלל, ואחר ישתבח שהיא אחרונה מסדר ברכות פסוקי דזמרה. ומהג האשכנזים שלא לענות אמן אלא רק אחר ברכת בונה ירושלים שבברכת המזון.
- ✓ העולה למפטיר יש לו לענות אמן אחר סיום הברכות של ההפטרה, דהיינו שלאחר שאמר "ברוך אתה ה' מקדש השבת", יאמר אמן.

(הברכה והלכותיה)